

หลักสัปปุริสธรรม 7: การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบัน SAPPURISA-DHAMMA: PROMOTING MORALITY AND ETHICS IN SOCIAL STUDIES TEACHING FOR THE MODERN ERA

กัญญาพร สุทธิพันธ์¹, พระครูปลัดอภินันท์ โชติธโร (สุนทรภักดี)²,
พระมหาอริยะ อริยชัย (ธรินรัตน์)³, วันชัย กิ่งแก้ว⁴, สุพัฒน์ ชัยวรรณ⁵
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Kunyaporn Suttipant¹, Phra Palad Apinan Chotithiro (Sunthornphakdi)²,
Phramaha Ariya Ariyajayo (Thiratinrat)³, Wanchai Kingkaew⁴, Supat Chaiwan⁵
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail : kanskos@gmail.com

(Received : January 24, 2025; Edit : February 11, 2025; accepted : February 16, 2025)

บทคัดย่อ

ปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในยุคปัจจุบัน เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี แม้ว่าสังคมจะมีการปรับเปลี่ยนและแก้ไขปัญหา แต่ยังคงขาดแนวทางที่จะทำการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยจะประยุกต์ใช้ หลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ การรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน และรู้บุคคล ในการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนให้เหมาะสมกับบริบทของยุคปัจจุบัน การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการสอนผ่านวิธีการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในการทำกิจกรรม การใช้นิทาน เกม กรณีศึกษา บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง และกิจกรรมกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งในด้านความคิดวิเคราะห์ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การใช้กิจกรรมจะทำให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม เข้าใจปัญหาสังคม และปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ผลที่คาดหวังจากการศึกษา คือ การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการสอน ช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกที่ดี และสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมั่นคง จากการทดลองใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านคุณธรรมที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ในด้านการคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักประมาณตน เคารพความแตกต่าง และมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม สามารถนำไปใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนในวงการศึกษา เพื่อสร้างครูผู้สอนที่มีความพร้อมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน อีกทั้งช่วยให้เยาวชนสามารถพัฒนาตนเองและสร้างสังคมที่ดีในอนาคต

คำสำคัญ: หลักสัปปุริสธรรม 7, การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, จริยธรรมกับสังคมศึกษา

Abstract

Social problems affecting youth in the present era are caused by the rapidly changing social environment, both in terms of economy, culture and technology. Although society has adjusted and solved this problem, there is still a lack of guidelines to instill morality and ethics. The application of the 7 principles of good people, namely knowing cause, knowing effect, knowing oneself, knowing moderation, knowing time, knowing community and knowing people, will be applied in teaching social studies to promote morality and ethics in youth appropriately in the context of the present era. The application of the 7 principles of good people in teaching through learner-centered methods in doing activities, using stories, games, case studies, role-playing, simulations and group activities helps learners develop both analytical thinking, responsibility and creative problem-solving abilities. The use of activities will make youth have a good sense of community, understand social problems and adapt appropriately. The expected results from the study are that the application of the 7 principles of good people in teaching will help develop youth to have knowledge with morality, have a good sense and be able to face changes in modern society with confidence. From the experiment using the 7 principles of good people, it was found that learners have clearly improved moral behavior in terms of thinking rationally, knowing one's own moderation, respecting differences and being responsible for the community and society. It can be used to develop the teaching and learning process in the education sector. To produce teachers who are ready to instill morality and ethics in the youth, as well as help the youth to develop themselves and create a good society in the future.

Key word: Sappurisa-dhamma, Promoting Morality and Ethics, Ethics in Social Studies.

บทนำ

สังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุกส่วนของโลกมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การศึกษา วิทยาศาสตร์ การแพทย์สังคมของมนุษย์เริ่มมีความเป็นชุมชนในเมืองมากขึ้น ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกในสังคมต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโลก สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุขนั้น คือจะต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา การที่ทุกคนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมท้องถิ่นและสังคมโลกได้นั้น จะต้องได้รับการฝึกฝนเริ่มต้นตั้งแต่เกิดมาชีวิตอยู่รอดก็ต้องมีทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อเติบโตขึ้นในสังคมแบบใด ก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วก็จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปรอบด้าน (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2549: 7) แล้วเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเอง จากการทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้ให้ความรู้ จัดการสอนโดยใช้ตนเองเป็นแหล่งความรู้ สอนเน้นเนื้อหา ยึดตำราและแบบฝึกหัดเป็นหลัก มาเป็นบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์นำความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้วยกิจกรรมที่หลากหลายตามความถนัด ความสนใจ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้ เกิดคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (พจนา ทรัพย์สมาน, 2550: 4)

จากที่ได้เห็นจากปัจจุบันสังคมไทยว่า ได้เปลี่ยนแปลงไปมากจากสังคมชนบทที่เติบโตเป็นสังคมเมืองขึ้นจากสังคมที่มีการแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นสังคมต่างคนต่างอยู่ ชุมชนล่มสลายไปมาก คือ คนแก่เฒ่าบ้าน หมูสาวเข้าเมือง เศรษฐกิจ ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากการประกอบอาชีพเป็นการประกอบธุรกิจเพื่อส่งออกแข่งขันกันระดับโลก อาชีพแตกต่างกันตามความเจริญแห่งยุคและมีผลกระทบต่อระบบวิถีชีวิตของผู้คนในระดับต่างๆ เป็นจำนวนมาก ข่าวสารข้อมูลเป็นตัวเชื่อมเศรษฐกิจไว้ด้วยกันทั่วโลก ส่งผลให้การเมืองและภาคสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ต่างพยายามที่จะปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จนละเลยสิ่งที่มีอยู่ใกล้ตัวซึ่งเป็นคุณค่าที่มีอยู่ภายในตัวของตนเอง เช่น คุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามของคนที่ดีควรประพฤติและปฏิบัติ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2523: 1) กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา ได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสงบสุขของสังคมไทย จากผลงานวิจัย ข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้วิเคราะห์แล้ว พบว่า สังคมใดมีผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสุข ในขณะที่หากคนในสังคมใดมีความบกพร่องด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็หาความสงบสุขได้ยาก (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554: 2) ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวพบว่ารากเหง้าของปัญหา คือการที่เยาวชน นักเรียน นักศึกษาไม่ได้รับการหล่อหลอมด้านจิตใจในการที่จะปลูกฝังในเรื่องของศีลธรรมจริยธรรม จนทำให้เกิดการขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งซื่อสัตย์ในการใช้สติในการพิจารณาไปยังความคิด และการแสดงออกถึงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ยุ่งส่งเสริมชักจูงอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทำให้ยากต่อการควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ทางสังคมอันเกิดแก่กลุ่มเยาวชน ภายใต้ภาวะปัญหาต่างๆ รวมถึงปัญหาในด้านคุณธรรมจริยธรรมอันเกิดกับกลุ่มเยาวชนนั้น เป็นหน้าที่ของคนในประเทศที่ทุกคนต่างต้องร่วมกันหาช่องทางวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมมือกันพัฒนาให้อยู่บนรากฐานของคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการศึกษาจึงจัดเป็นเงื่อนไขอันสำคัญที่จะช่วยแก้วิกฤติปัญหาต่างๆ รวมถึงปัญหาความเสื่อมลงด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ด้วยการสอดแทรกการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน คือ ความซื่อสัตย์สุจริตความมีวินัย ความเพียร ความรอบคอบ และความรับผิดชอบ ให้เป็นคนดีมีความรู้จึงเป็นนวัตกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนในสถานศึกษา ชุมชน สังคม สามารถร่วมแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระคายนอด ปญญาธโร, 2560) การพัฒนาทางการเรียนรู้ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน ต่อการสร้างบุคคลที่มีสมดุลทางความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม พร้อมทั้งจะออกไปดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (สันติ เมืองแสง และพระรัตนมุนี, 2566: บทคัดย่อ) ซึ่งปัจจุบันผู้เรียนซึ่งเป็นอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงจะต้องรู้เท่าทันในกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กระบวนการเรียนรู้เป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งกำหนดเป็นนโยบายที่ครูจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการเรียนการสอน ตลอดถึงวิธีการเรียนรู้หรือแสวงหาองค์ความรู้จะต้องจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตรงตามเป้าประสงค์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ครูจะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมที่ยึดรูปแบบเก่าๆ วิธีการเรียนแบบเก่าๆ ที่ยึดกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยครู

เป็นผู้บอกความคิดแต่ผู้เดียว เดินตามความคิดของครูเท่านั้น (ธีรยุทธ พึ่งเทียร, 2557: 33) ดังนั้นสถานศึกษาก็มีความสำคัญอยู่ในระดับหนึ่ง ที่จะสามารถส่งมอบบ่มเพาะให้กับนักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้แล้วยังไม่พอ ต้องมีความดีควบคู่ไปพร้อม ๆ กัน เพราะถ้ามีแต่ความรู้ความสามารถแต่ยังขาดความดีไม่เป็น ผู้รู้จักเหตุ ไม่รู้จักผล ไม่รู้จักตน ไม่รู้จักประมาณ ไม่รู้จักกาล ไม่รู้จักชุมชน ไม่รู้จักเลือกคบบุคคลแล้วในอนาคตก็อาจนำความรู้ ที่มีสร้างความวิบัติเสียหายให้กับตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ จึงเห็นว่าการส่งเสริมคุณธรรมจริยในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบันด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ที่จะสามารถพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดีตามความหมายทางพระพุทธศาสนา มีความองค์ความรู้และสามารถประพฤติตนให้ถูกต้องดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ครองตนได้และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์หรือเป็นคนดีแท้ นำไปสู่ความเจริญความก้าวหน้า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2547: 14)

ดังนั้นคนที่จะเป็นคนดีได้ จึงต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาขัดเกลาหล่อหลอมให้เกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนและการดำเนินชีวิตในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและดีงาม เพื่อให้ไม่ขัดต่อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสังคมไทย จึงต้องอาศัยหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับสัตว์บุรุษหรือหลักธรรมสำหรับคนดีเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบันให้เป็นไปตามแผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ในสังคม” ซึ่งจะต้องมีความสมบูรณ์ด้านสติปัญญาร่างกาย คุณธรรมจริยธรรม และการอยู่ร่วมกับสังคมไปพร้อม ๆ กัน (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2568: ออนไลน์)

สำหรับหลักสัปปุริสธรรม 7: การส่งเสริมคุณธรรมจริยในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ในศตวรรษที่ 21 ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลให้โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านธรรมชาติและวิถีชีวิตมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่กระจายไปทั่วโลกส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สมาชิกในสังคมต้องปรับตัว โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่จะต้องมีการสร้างทักษะการปรับตัวและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สร้างกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน พร้อมปลูกฝังคุณธรรม ความซื่อสัตย์ มีวินัย และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อความสงบสุขของสังคม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม พบว่าสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมจะสงบสุข แม้เศรษฐกิจมั่งคั่งก็ไม่สามารถสร้างสังคมที่ดีได้ หากขาดคุณธรรม จากการศึกษาสามารถช่วยแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ที่ขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรมและถูกกระแสสังคมยุ้ง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สัปปุริสธรรม 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อสร้างเยาวชนที่มีคุณธรรมและสมดุลในชีวิต การศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์กระทรวงศึกษาธิการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข เพื่อเติมเต็มช่องว่างระหว่างหลักธรรมกับการเรียนรู้ในบริบทปัจจุบัน โดยเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาของสังคมที่มีต่อเยาวชน

ปัญหาของสังคมที่มีต่อเยาวชน จะเห็นได้ว่ามีความเชื่อมโยงกับปัจจุบันนี้สังคมไทยเป็นสังคมที่รับวัฒนธรรมจากถิ่นอื่นหรือจากแดนอื่นเข้ามามาก ไม่จะเป็นปัจจัยด้านความนิยมหรือกระแสสังคมของความทันสมัยในยุคไอที แฟชั่น ค่านิยม โดยขาดการพิจารณาว่าวัฒนธรรมนั้นเป็นความสิ้นเปลืองหรือมีผลกระทบอย่างไรต่อการดำรงชีวิต ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นเพราะต้องการตอบสนองความต้องการตามวัฒนธรรมใหม่โดยขาดพิจารณาไตร่ตรอง สังคมในปัจจุบันจึงเป็นสังคมแบบวัตถุนิยม การแก้ปัญหาในปัจจุบันนี้จำเป็น ใช้หลักไตรสิกขาเข้ามาให้ความรู้แก่เยาวชนหรือคนในสังคมได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการที่จะก่อให้เกิดคนในสังคมมีการศึกษา เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต (พระธรรมปิฎก, 2539: 95)

สภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมถือได้ว่าปัญญานานมีน้อยหรือริบบุคคลมีน้อย คนส่วนใหญ่ไม่เคารพในศีล ไม่เจริญสมาธิหรือขาดสติ ไม่เจริญปัญญาหรือการพิจารณาไตร่ตรอง สังคมจึงไม่สงบสุขเพราะด้านคนต่างมุ่งประโยชน์ตนเองเป็นส่วนใหญ่ การที่คนส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่ใช่ปัญญานานหรือริบบุคคลในทางศีลธรรม แต่เป็นปัญญานานทางด้านความรู้ความสามารถในการแสวงหาความสุขจอมปลอม เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน คือชื่อเสียง ฐานะ ความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองความรู้ที่มีก็เพื่อมุ่งหาทรัพย์ หาชื่อเสียง ฐานะทางสังคม และความสะดวกสบายโดยไม่สนใจหลักธรรมคำสอนและไม่สนใจว่าผิดชอบชั่วดี ซึ่งเราจะเห็นว่า สังคมในปัจจุบันจะเห็นว่า พันธุมของมนุษย์นั้น ตามสภาพธรรมชาติ มีความโหดร้าย ทารุณ ป่าเถื่อน มีความโหดร้าย ทารุณ ป่าเถื่อน มีความเห็นแก่ตัว ชอบเอาเปรียบ ไม่ชอบการควบคุมบังคับ ชอบเป็นอิสระ และชอบทำตามใจตนเอง เมื่อใช้ระบบการศึกษา ระบบจริยธรรม ระบบการเมือง ฯลฯ พัฒนา

มนุษย์ มนุษย์จะเป็นสัตว์มีจิตใจสูง รู้จักใช้สติปัญญา และเหตุผลแก้ไขปัญหาชีวิต และมนุษย์มีความอยากรู้ อยากมีอยากเป็น ในสิ่งที่ไม่จำเป็นแก่ชีวิต (สมภพ ชีวรัฐพันธ์, 2539: 11.) และนอกจากนี้ปัญหาที่ไม่กล่าวถึงไม่ได้ คือ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระดับวิกฤตทั้งต่อบุคคลและสังคม ปัญหาหนึ่งคือ ปัญหายาเสพติดยาเสพติด มีมานานตั้งแต่ก่อนสมัยพุทธกาลและได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต ส่วนผสม และฤทธิ์ของยาให้มีความเข้มข้นและรุนแรงมากยิ่งขึ้น แก้วเสพยาเสพติดมีทั้งที่เป็น ของเหลว หรือเป็น น้ำและเป็นสารแห้งหรือสารสกัด โดยตัวของมันเอง สิ่งเสพติดมีคุณลักษณะ เป็นยาใช้รักษาความเจ็บปวดและรักษาโรคบางอย่างได้ หากไม่ได้เสพยาจะเกิดภาวะคลุ้มคลั่ง กระวนกระวายใจ ควบคุมตนเองไม่ได้คล้ายกับคนเสียดินคนที่ติดสิ่งเสพติด อาจจะทำร้ายคนอื่นได้และอาจจะทำทุกวิถีทางเพื่อหาเงินไปซื้อสิ่งเสพติดนั้น ๆ โดยเฉพาะการต่ออาชญากรรม ลักขโมยสิ่งของรวมทั้งปล้นจี้ การติดยาเสพติด เริ่มตั้งแต่การสูบบุหรี่ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์การสูบบุหรี่ กัญชา การเสพยาไอซ์ยาน้ำ และสิ่งเสพติดอื่น ๆ ที่ออกฤทธิ์สร้างภาพหลอนให้แก่ผู้เสพ ทำให้ ผู้เสพติดกลายเป็นคนป่วยทางกายและทางจิต มีสภาพคล้ายคนบ้าเสียดินที่มีความลำบาก ความ หวาดระแวงคนอื่นว่าจะทำร้ายตนปัจจุบันในประเทศไทยมีผู้ป่วยติดยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ผลจากการเสพยาเสพติดดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาสังคม ซึ่งจะต้องมีเสียค่าใช้จ่ายสูงมากเช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาสุขภาพอนามัยทั้งทางกายและจิตใจ ปัญหาการ ถูกขับไล่ออกจากงาน ปัญหาค่าใช้จ่ายในการป้องกัน ปรามปรามและแก้ไข ที่สำคัญที่สุด โดยปัญหาทางสังคมเกิดจาก สถานะการที่มีผลกระทบต่อคนจำนวนมากในสังคมแม้ว่าสังคมจะมีความร่วมมือปรับเปลี่ยนและแก้ไขเพื่อให้ได้กลไกทางสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่บางครั้งบางกรณีอาจเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งขึ้นทั้งที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและจากปัจจัยภายนอกของสังคม ซึ่งส่งผลให้การทำงานของกลไกทางสังคมไม่เป็นปกติและกลายเป็นปัญหาสังคมขึ้นมาและเห็นว่าควรร่วมกันแก้ปัญหาให้ดีขึ้น ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นหลักๆในสังคม (สุพัตรา สุภาพ, 2521: 102) เนื่องจากทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานทำให้เกิดปัญหาสังคมได้ ปัญหาสังคมอาจมีความรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับและขอบเขตที่ต่างกัน เช่น ระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก (อานนท์ อาภาภิรม, 2515: 187) ประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ปัจจัยในแง่ปัจเจกบุคคล ย่อมทำให้ประชาชนมีสุขภาพจิตเสื่อมทรามลง สุขภาพบุคลิกภาพถดถอย ขาดสติปัญญาความรู้ในการแก้ไขปัญหาชีวิต เป็นต้น
- 2) ปัจจัยในแง่ของสังคมส่วนรวม สังคมขาดความสงบสุข
- 3) ปัจจัยในแง่ของการเมืองบุคคลในสังคมเป็นส่วนประกอบสำคัญในสถาบันทั้งปวง ผลอันโยงใยถึงกันย่อมก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในการเมือง ไม่เป็นที่ยอมรับในสายตาของชาวโลก
- 4) ปัจจัยในแง่ของเศรษฐกิจ เป็นปัญหาระยะยาวอันเกิดจากพฤติกรรมของบุคคล ในสังคม การว่างงาน การขาดรายได้ การประกอบอาชีพไม่สุจริต คุณภาพของบุคคลในสังคม ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของสังคมด้วย (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร, 2540: 74)

แผนภาพที่ 1 กระบวนการแก้ปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อเยาวชน

เห็นได้ว่าปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในปัจจุบันมีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอก รวมถึงกระแสความนิยม ความทันสมัย และค่านิยมที่ขาดการไตร่ตรอง ส่งผลให้เกิดสังคมวัตถุนิยมและปัญหาด้านศีลธรรม การขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม เรื่อง ไตรสิกขา ทำให้คนในสังคมไม่เคารพศีล ขาดสติและปัญญา นำไปสู่ความเห็นแก่ตัวและการมุ่งแสวงหาความสุขจอมปลอมเพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน ปัญหาที่ร้ายแรง อาทิ ยาเสพติด มีผลกระทบทั้งด้านสุขภาพกายและจิตใจของผู้เสพ และนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมและค่าใช้จ่ายทางสังคมมหาศาล ปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน ในด้านสุขภาพจิตของปัจเจกบุคคลที่เสื่อมโทรม สังคมที่ขาดความสงบสุข การเมืองที่ไร้เสถียรภาพ และเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การว่างงานและอาชญากรรม สังคมที่ปราศจากคุณธรรมย่อมขาดความมั่นคงและได้รับการยอมรับน้อยลง การเปลี่ยนแปลงในทุกระดับของสังคมจำเป็นต้องอาศัยการศึกษาและการปลูกฝังจริยธรรมเพื่อสร้างกลไกสังคมที่มีเสถียรภาพ ลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนในทุกมิติ

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษา

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษา ควรใช้วิธีการที่หลากหลายอย่างมาประกอบกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การให้ความรู้ความเข้าใจโดยเหตุผล การใช้ปัญญาเป็นเครื่องนำทาง
 - 2) การให้เห็นต้นแบบ และการให้เลียนแบบ เพื่ออาศัยศรัทธาเป็นเครื่องนำทาง
 - 3) การให้ได้รับประสบการณ์ตรงในการได้คิดค้นหา และพบคำตอบด้วยตนเองได้ปฏิบัติแสดงบทบาทเป็นการใช้การปฏิบัติเป็นเครื่องนำทาง
 - 4) การใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์โดยใช้อิทธิพลของกลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม
 - 5) การควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น ร่วมทำกิจกรรมศาสนา การสร้างระเบียบวินัย (อุษา ศรีจินดารัตน์, 2551: 89-90) โดย
- การส่งเสริมการปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนไว้ว่า “การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้องปรับปรุงหลักสูตร วิธีการสอนเสียใหม่ โดยควรจะมีการเพิ่ม หลักสูตรด้านนี้ให้มากขึ้น และให้สอดคล้องประสานกันทุกวิชา ซึ่งหมายความว่า การสอนจริยธรรมไม่ใช่ตกเป็นภาระของครูสอนหน้าที่ศีลธรรมแต่เพียงอย่างเดียวผู้สอนวิชาอื่นก็มีหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่นักเรียนเช่นกัน (อานวย ทะพิงค์แก และชยันต์ วรรณะภูติ, 2552: 41) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยวิธีการสอนแบบต่างๆ โดยการส่งเสริมให้ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ซึ่งการที่ครูจะสามารถจัดกิจกรรมได้นั้นต้องอาศัยวิธีการสอนแบบต่างๆ เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีการสอนที่นำมาใช้ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วย

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 1 การเล่านิทานเป็นการสอนที่ใช้นิทานเป็นสื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่ต้องการ ซึ่งครูอาจใช้สื่ออื่นๆ ประกอบได้เช่น พู่กัน ภาพ แผ่นป้าย การ์ตูน เป็นต้น นิทานที่ใช้มีหลายประเภท เช่นนิทานปรัมปรา (Fairy Tale) นิทานท้องถิ่น (Legend) นิทานเทพนิยาย (Myth) นิทานเกี่ยวกับสัตว์ (Animal Talc) นิทานคติธรรม (Table) นิทานไม่รู้จักจบ (Cumulative) และนิทานตลก (Humorous) เป็นนิทานที่ใช้ได้ดีโดยเฉพาะกับเด็กเล็กระดับประถมศึกษา ส่วนเด็กโตอาจเลือกเนื้อหาที่นิทานที่เหมาะสมกับผู้เรียน

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 2 การเล่นเกม เกมเป็นการเล่นภายใต้กติกาที่กำหนด โดยมีจุดมุ่งหมายของการเล่นโดยทั่วไปแล้วจะมีการแข่งขันเพื่อให้เกิดความสนุกสนานตื่นเต้น เกมการเล่นหลายเกมสามารถใช้ในการสอน และฝึกคุณธรรม จริยธรรมต่างๆ ได้ดีเช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ ความอดทนการมีน้ำใจนักกีฬา รู้แพ้รู้ชนะ การให้อภัยการเล่น และทำงานเป็นทีมการเคารพสิทธิผู้อื่น

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 3 การใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการสอนที่ใช้เรื่องที่คัดสรรมาหรือเขียนขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา โดยมีประเด็นคำถามให้ผู้เรียนฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เรื่องที่คัดสรรมาหรือเขียนขึ้นนี้ควรเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกับความเป็นจริง การที่ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นต่างๆ ร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และมีมุมมองต่างๆ กันซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์คำตอบที่เหมาะสมการสอนแบบนี้มาใช้ได้ดีในการสอนคุณธรรมจริยธรรมโดยครูอาจนำข่าวมาจากหนังสือพิมพ์หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นประเด็นปัญหาทางสังคมในด้านคุณธรรมจริยธรรมมาใช้เป็นกรณีตัวอย่างได้

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 4 การใช้บทบาทสมมุติเป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็นตัวละครในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทที่สมมุติด้านนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความคิด ความรู้สึก เจตคติต่างๆ ของตนด้วยเหตุนี้จึงสามารถใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมได้ดีเพราะมีความเกี่ยวข้องกับจิตใจ และความรู้สึกโดยตรง

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 5 การใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการสอนโดยให้ผู้เรียนเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กัน สถานการณ์ที่จำลองจากสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความเป็นจริงของสถานการณ์นั้นๆ สถานการณ์จำลองสามารถใช้ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมได้ดีตัวอย่างเช่น เรื่องการเห็นประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม มีเกมสถานการณ์จำลองที่ผู้เรียนสามารถลงไปเล่นแล้วให้เห็นว่าหากทุกคนเห็นประโยชน์ส่วนตนอะไรจะเกิดขึ้น และอะไรเป็นเหตุให้คนต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงการรู้จักประสานประโยชน์ส่วนตน และส่วนรวม การมองการไกล และการคำนึงถึงประโยชน์ระยะยาว ซึ่งเป็นส่วนจำเป็นในการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกัน

การเสริมสร้างปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาที่ 6 การสอนโดยใช้กระบวนการ และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์หมายถึง การสอนโดยใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือในการสอนช่วยให้ผู้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด รวมทั้งได้เรียนรู้ในเรื่องการท างานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์อันดี และได้ผลงานที่ดีควบคู่ไปด้วย ด้วยเหตุนี้การสอนแบบนี้

จึงมักมีการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง และเรียนรู้จากกัน และกัน การสอนแบบนี้มักใช้อภิปรายกลุ่มย่อยแบบต่างๆ ซึ่งการสอนวิธีอื่นๆ โดยเฉพาะวิธีที่กล่าวมาข้างต้นล้วนนำการอภิปรายกลุ่มย่อยไปใช้ประกอบ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ในการอภิปรายสรุปหลังจากได้ทำกิจกรรมตามวิธีนั้นๆ (ไพรัช บุญศรี, 2557: 26-28)

การส่งเสริมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษาจำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีจริยธรรมและสามารถประพฤติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม การสอนโดยให้ความรู้ความเข้าใจผ่านเหตุผล การใช้ปัญญาเป็นเครื่องนำทางควบคู่กับการสร้างต้นแบบให้เลียนแบบด้วยศรัทธา รวมถึงการให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงผ่านการคิดค้นและปฏิบัติ การนำทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์มาสร้างอิทธิพลให้เกิดการคล้อยตาม และการควบคุมสภาพแวดล้อม การร่วมกิจกรรมศาสนาและสร้างวินัย มีความสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน เห็นได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องปรับหลักสูตรและวิธีสอนให้สอดคล้องกับทุกวิชา ครูสามารถจัดกิจกรรมสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเล่านิทานเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาศีลธรรม การเล่นเกมเพื่อฝึกความมีน้ำใจ การใช้กรณีตัวอย่างเพื่อกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การสวมบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองเพื่อเสริมความเข้าใจในมุมมองต่าง ๆ และการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อฝึกการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ช่วยให้นักเรียนพัฒนาคุณธรรมและสามารถปรับตัวกับความหลากหลายของสังคม

การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้

หลักสัปปุริสธรรม 7 นำมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดสำหรับบุคคลผู้เป็นสัตบุรุษนั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่าต้องมีคุณสมบัติ 7 ประการ เรียกว่า สัปปุริสธรรม แปลว่าธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) คือรู้จักหลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิต รู้และเข้าใจสิ่งใดที่ตนต้องประพฤติปฏิบัติตามเหตุผล เช่น รู้ว่าตำแหน่งฐานะการงานของตน มีหน้าที่และขอบเขตความรับผิดชอบอย่างไร แค่นั้น มีอะไรเป็นหลักการจะต้องทำอย่างไร จึงจะเป็นเหตุให้บรรลุถึงผลงานเป้าหมายอันเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น

ประการที่ 2 รู้จักผล (อัตถัญญตา) คือรู้จักความหมายและความมุ่งหมายของหลักการที่ตนปฏิบัติ เข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจการที่ตนกระทำ รู้ว่าตำแหน่ง ฐานะ ภาระหน้าที่นั้น เขากำหนดไว้เพื่ออะไร งานที่กำลังทำอยู่นั้น เมื่อทำเสร็จแล้วจะบังเกิดผลอย่างไรบ้าง

ประการที่ 3 รู้ตน (อัตตัญญตา) คือรู้ตามความเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศกำลัง ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นต้น เป็นอย่างไร มีอยู่ไม่น้อยเพียงใด แล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมตามนั้น กระทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้องถูกต้องที่จะสัมฤทธิ์ผลตลอดจนแก้ไขปรับปรุงตนให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

ประการที่ 4 รู้ประมาณ (มัตตัญญตา) คือรู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูดการปฏิบัติภาระกิจการงานต่าง ๆ ตลอดจนการพักผ่อนหลับนอนและการสนุกสนานรื่นเริง พร้อมทั้งรู้ประมาณในการใช้จ่ายใช้สอยทรัพย์สินที่หามาได้ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ทำอะไรรตามความพอใจชอบใจของตนเพียงส่วนเดียว แต่จะทำตามความพอดีแห่งเหตุปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะลงตัวให้เกิดผลดีงามตามที่มองเห็นด้วยปัญญาจักขุ

ประการที่ 5 รู้กาล (กาลัญญตา) คือรู้เวลาที่เหมาะสม และระยะเวลาที่พึงใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ตลอดจนเวลาที่ตนจะต้องปฏิบัติเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เช่น รู้ว่า เวลาไหน ควรทำอะไรอย่างไร และทำให้ตรงเวลาดังเวลา เหมาะและถูกเวลา พร้อมทั้งรู้จักกาลเวลาหรือวางแผนการใช้เวลา อย่างได้ผล

ประการที่ 6 ชุมชน (ปริสัณญตา) คือรู้จักถิ่น รู้จักชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในท้องถิ่นชุมชน เช่นชุมชนนี้มีภูมิหลังและความรู้ความเชื่อถืออย่างไร เมื่อเข้าไปหาควรทำกิจกรรมการมาทตลอดจนคำพูดที่ใช้ควรเป็นอย่างไรเพื่อมิให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการดูถูกหรือไม่ให้เกียรติ แก่ชุมชน

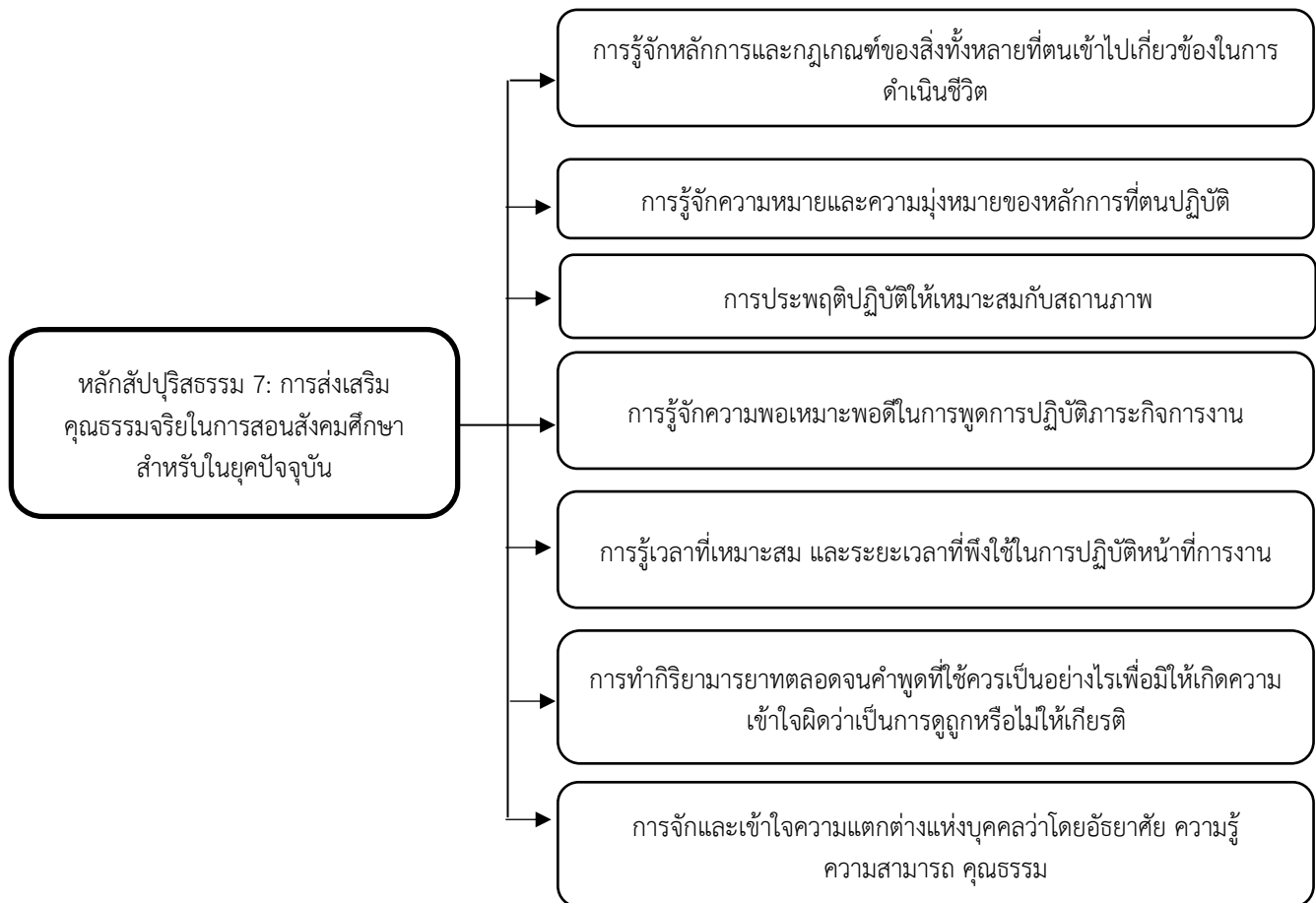
ประการที่ 7 รู้บุคคล (บุคคลัญญตา) คือรู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความรู้ความสามารถ คุณธรรม ตลอดจนความเชื่อถือศรัทธาของใครเป็นอย่างไรและรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่า ควรคบหรือไม่ จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดี (วิรัช ธีรพันธุ์เมธี, 2546: 73-75) โดยดังกล่าวนี้ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดีคนมีปัญญา คนมีคุณธรรม เรียกว่า สัตบุรุษบ้าง บัณฑิตบ้าง ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำสั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่นหรือบุคคลผู้แสวงหาสัมมาทิฐิกระตือรือร้น เข้าไปหา ไปปรึกษาไปสดับรับฟัง ไปขอคำแนะนำ เข้าร่วมหมู่ อยู่ใกล้ ศึกษาแบบอย่างแนวทางจากสัตบุรุษนั้น สัตบุรุษ คนดี หรือบุคคลมีศีลธรรม กล่าวโดยลักษณะเฉพาะตัว จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม 7 ประการ เรียกว่า สัปปุริสธรรม 7 ดังมีปรากฏในทศมิกายปาฏิภวรรคว่า สัปปุริสธรรม 7

(คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559: 211-212)

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นสัตบุรุษหรือคนดี โดยประกอบด้วย 1) การรู้จักเหตุ (อัมมัญญตา) คือ เข้าใจหลักการและหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย 2) การรู้จักผล (อัตถัญญตา) คือการเข้าใจวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ของสิ่งที่ทำ 3) การรู้ตน (อัตตัญญตา) คือการพิจารณาความสามารถและบทบาทของตนเอง และปรับปรุงให้เหมาะสม 4) การรู้ประมาณ (มัตตัญญตา) คือการทำให้สิ่งต่าง ๆ อย่างพอเหมาะพอดี ไม่เกินความจำเป็น 5) การรู้จักกาล (กาลัญญตา) คือการรู้จักเวลาและโอกาสที่เหมาะสมในการทำสิ่งต่าง ๆ 6) การรู้ชุมชน (ปริสสัญญตา) คือการเข้าใจบริบทของชุมชนและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม และ 7) การรู้บุคคล (ปุคคลัญญตา) คือการเข้าใจความแตกต่างของบุคคลและรู้วิธีปฏิบัติต่อแต่ละคนอย่างเหมาะสม หลักธรรมนี้จะส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขที่ยั่งยืน โดยบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามหลักนี้จะเป็นผู้ที่สามารถชี้แนะและส่งเสริมสัมมาทิฐิแก่ผู้อื่นได้

องค์ความรู้ใหม่

การสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลักสัปปุริสธรรม 7: การส่งเสริมคุณธรรมจริยในการสอนสังคมศึกษาสำหรับในยุคปัจจุบัน นี้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาของสังคมที่มีต่อเยาวชน การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสังคมศึกษา และการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ตามแผนภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ใหม่

สรุป

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผ่านการสอนสังคมศึกษาด้วยหลักสัปปุริสธรรม 7 มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีจริยธรรมที่มั่นคงและสามารถปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยหลักการทั้ง 7 ได้แก่ 1) การรู้หลักการและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต 2) การเข้าใจความหมายและเป้าหมายของการปฏิบัติ 3) การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานภาพ 4) การรู้จักความพอดีในการ

พูดและการทำงาน 5) การรู้เวลาและระยะเวลาที่เหมาะสมในการทำหน้าที่ 6) การแสดงกิริยามารยาทและคำพูดที่สุภาพเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด และ 7) การเข้าใจความแตกต่างของบุคคลในด้านความสามารถ คุณธรรม และอุปนิสัย แนวทางดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมในผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเชิงปฏิบัติ ครูควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรม การใช้กรณีศึกษากับหลักสัปปริสธรรม 7 หรือการจัดอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันเพื่อฝึกการตัดสินใจตามหลักจริยธรรม สถานศึกษาควรบูรณาการหลักสัปปริสธรรม 7 เข้าในหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น รวมถึงจัดกิจกรรมเสริม ค่าอบรมคุณธรรม หรือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมชุมชนที่พัฒนาอุปนิสัยและจิตสำนึก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2554). การอบรมคุณธรรมตามหลักธรรมทาง. กรุงเทพมหานคร: กองทุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2559). พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์. พระนครศรีอยุธยา: จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร (2540). สวัสดิการสังคมทางแก่วิกฤตสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทฟ้าอภัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวี (2523). จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร (2557). คู่มือการพัฒนาวิชาชีพครู. พิมพ์ครั้งที่ 3. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พจนา ทรัพย์สมาน (2550). การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งชาติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระคำยออด ปณฺญาโร (2560). “ศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาวิทยาลัยลาวนานาชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (2539). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (2547). ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ไพรีย์ บุญศรี (2557). “การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนคำม่วงจรัสวิทยาคารอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 3”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิรัช ธีรพันธุ์เมธี (2546). พุทธปรัชญาการปกครอง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2539). วิชาจริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพมหานคร : นานาสังพิมพ์.
- สันติ เมืองแสง และพระรัตนมณี (ปณณม วิสารโท). (2566). สังคมศึกษาวิถีพุทธ: การประยุกต์หลักธรรมในการเรียนรู้เพื่อลดความเครียดของนักเรียน. วารสาร นวพุทธศาสตร์. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม).
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ (2568). แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564). สืบค้นข้อมูลจาก www.bps.sueksa.go.th.
- สุนทร สีนพพานนท์ (2559). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคโนโลยีรุ่งเรือง.
- สุพัตรา สุภาพ (2521). ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- อานนท์ อาภาภิรม (2515). มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ.
- อำนวย ทะพิงค์แก และชัยนต์ วรรณะภูติ (2552). รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อุษา ศรีจินดารัตน์ (2551). “การยกระดับคุณธรรมจริยธรรม ของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.